

визначенні й розвитку власної індивідуальності.

Процесуальною метою супроводу є відображення у психологічних засобах впливу актуальних потреб особистості, які допомагають дитині або дорослій людині у вирішенні виникаючої в них особистісної проблеми.

Психологічний супровід як процес розглядається діалектично, через джерело його розвитку, рушійну силу. Джерелом – є протиріччя між актуальним рівнем особистісного досвіду клієнта й недостатністю його для вирішення виниклої проблеми. Такий недолік власне й може бути компенсований у процесі взаємодії фахівця із суб'єктом супроводу. Ця взаємодія і є рушійною силою даного процесу. Основним критерієм професійного успіху є самостійність і автономне позитивне функціонування супроводжуваного, який може вже обходитись без підтримки й допомоги супроводжувачого [3-4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеевкова Е. Г. *Личность в условиях психической депривации: учеб. пособие* / Е. Г. Алексеевкова. – СПб.: Питер, 2009. – 96 с.
2. Зверева Н. В. *Патопсихология детского и юношеского возраста. Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений* / Н. В. Зверева, О. Ю. Казьмина, Е. Г. Каримулина. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 208 с.
3. Кобильченко В. В. *Психологічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями зору: монографія* / В. В. Кобильченко. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2015. – 205 с.
4. Кобильченко В. В. *Теоретичні основи психолого-педагогічного супроводу молодших школярів з порушеннями зору: монографія* / В. В. Кобильченко; Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2017. – 367 с.
5. Кобильченко В. В. *Формування особистості як психолого-педагогічна проблема* / В. В. Кобильченко // *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: наук.-метод. зб. Вип. 3 Частина 1* / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. – К.: Педагогічна думка, 2012. – С. 46–52.
6. Кобильченко В. В. *Поліфакторна депривація особистісного розвитку дітей з порушеннями зору [Електронний ресурс]* / В. В. Кобильченко // *Особистість в умовах*

кризових викликів сучасності: матеріали методологічного семінару НАПН України (24 березня 2016 року) / За ред. академіка НАПН України С. Д. Максименка. – К., 2016. – С. 72–79.

7. Лангмейер Й. *Психическая депривация в детском возрасте* / Й. Лангмейер, З. Матейчек // Пер. Г. А. Овсянникова. – Прага: Авиценум, 1984. – 334 с.
8. Максименко С. Д. *Генезис существования личности* / С. Д. Максименко. – К.: ЦІЦІШ «КММ», 2006. – 240 с.
9. Маслоу А. *Самоактуализация* / А. Маслоу // *Психология личности*. – М.: Изд-во МГУ, 1982. – 287 с.

УДК 371.3:376

А. І. Кравченко

кандидат педагогічних наук, професор
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

А. О. Безуська

магістрант спеціальності
Спеціальна освіта
(Логопедія. Спеціальна психологія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА І ПСИХОЛОГА У РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ ІЗ МОВЛЕННЕВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У статті вказані актуальні проблеми співпраці учителя-логопеда і психолога у процесі подолання мовленнєвих порушень в дошкільників.

В статье указаны актуальные проблемы сотрудничества учителя-логопеда и психолога в процессе преодоления речевых нарушений у дошкольников.

The article identifies current problems of the cooperation of a speech therapist and psychologist in the process of overcoming the disability in preschoolers.

Ключові слова: вчитель-логопед, психолог, діти дошкільного віку, мовленнєві порушення.

Ключевые слова: учитель-логопед, психолог, дети дошкольного возраста, речевые нарушения.

Key words: speech therapist, psychologist, children of preschool age, speech disorders.

Постановка проблеми. В останні роки спостерігається зростання числа дошкільників із порушеннями загального і мовленнєвого розвитку. Більшість

із них мають складні мовленнєві порушення. Нажаль не всі дошкільники (з різних причин) мають можливість відвідувати спеціальні логопедичні групи ЗДО. Такі діти зазвичай отримують допомогу в приватних логопедичних кабінетах або центрах. Однак роботу вчителя-логопеда в умовах центру ускладнюють багато невирішених проблем: відсутність нормативних і програмно-методичних матеріалів, труднощі організації взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу як рівноправними партнерами з корекційно-мовленнєвого впливу на дітей. Тому необхідно поговорити про специфіку організаційно-методичної та консультативної діяльності вчителя-логопеда і педагогів додаткової освіти, зокрема психолога, в умовах центру.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На необхідність вирішення різноманітних проблем, пов'язаних з розвитком ідеї педагогічної взаємодії, вказують сучасні українські вчені педагоги О. В. Глузман, О. М. Друганова, С. Т. Золотухіна, О. М. Микитюк, В. К. Майбородова, Н. С. Побірченко, О. А. Рацул. Інші дослідники (Н. В. Єлізарова, М. І. Фрумін, Г. А. Цукерман) звертаються до особливостей навчальної взаємодії. Як свідчить аналіз літературних джерел, питання співпраці фахівців у роботі з дітьми із мовленнєвими порушеннями потребує подальшого вивчення у сучасній педагогіці.

Мета статті – висвітлити актуальні проблеми співпраці учителя-логопеда і психолога у процесі подолання мовленнєвих порушень у дошкільників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основний принцип організації роботи – надання комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям, які мають мовленнєві порушення [3, с. 66]. Психолог і логопед мають можливість здійснювати допомогу, як кожній дитині, так і групі дітей, що мають мовленнєві порушення: відслідковувати процес розвитку; займатися глибокою і всебічною профілактичною, корекційною та розвивальною роботою з дітьми певного віку; здійснювати індивідуальну підтримку тих, хто її потребує. Крім того, при спіль-

ній діяльності з'являється можливість здійснювати методичну роботу, розроблювати проекти, які впливають на виховно-освітнє середовище в цілому [5, с. 30].

Метою діяльності педагогічних працівників стає повноцінний розвиток особистості дитини, збереження і зміцнення її фізичного, психічного і морального здоров'я.

Завдання логопедичної роботи зводяться до соціальної адаптації та інтеграції дитини, яка має мовленнєве порушення, в оточення нормально розвинених однолітків. Успішна реалізація цих цілей можлива тільки при тісній взаємодії зазначених фахівців у розвитку (корекції) мовлення і немовленнєвих психічних процесів і функцій. У даній моделі логопед виступає як організатор і координатор корекційних впливів, надаючи необхідну логопедичну допомогу. Для цього необхідний комплексний підхід до навчання і корекції мовленнєвих порушень у дошкільників [4, с. 5].

У Науково-практичному центрі кафедри логопедії СумДПУ імені А. С. Макаренка була створена модель корекційно-розвивальної діяльності, основними завданнями якої є:

- ✓ створення команди однодумців, куди увійшли учитель-логопед, педагог-психолог, педагоги додаткової освіти з образотворчої і театральної діяльності;
- ✓ підвищення професійного рівня всіх фахівців;
- ✓ організація корекційно-розвивального середовища, стимулюючої мовленнєвий і особистісний розвиток дитини;
- ✓ розробка інтегрованого корекційно-розвивального календарно-тематичного плану, побудованого на основі комплексної діагностики.

Діяльність педагогів центру спрямована на розвиток когнітивних, пізнавальних процесів, безпосередньо пов'язаних із мовленням. Першорядний вплив на мовленнєвий розвиток надає сім'я (батьки дитини). Виділення основних напрямків взаємодії допомогло більш чітко визначити загальні і приватні задачі учасників корекційно-освітнього процесу. Загальні завдання в першу чергу

спрямовані на надання своєчасної діагностичної, профілактичної та корекційно-логопедичної допомоги.

Для цього ми розробили журнал взаємозв'язку фахівців з дітьми, в якій визначені індивідуальні (специфічні) завдання.

Завдання роботи логопеда:

- ✓ обстеження дітей та виявлення серед них дітей, які потребують профілактичної та корекційно-мовленнєвої допомоги;
- ✓ вивчення рівня мовленнєвого, пізнавального, соціально-особистісного, фізичного розвитку і індивідуально-типологічних особливостей дітей, які потребують логопедичної підтримки, визначення основних напрямків і зміст роботи з кожним з них;
- ✓ систематичне проведення необхідної профілактичної та корекційної роботи з дітьми відповідно до їх індивідуальними програмами;
- ✓ оцінка результатів допомоги дітям і визначення ступеня їх мовленнєвої готовності до шкільного навчання;
- ✓ формування у педагогічного колективу центру та батьків інформаційної готовності до логопедичної роботи, надання їм допомоги в організації повноцінного мовленнєвого середовища;
- ✓ координація зусиль педагогів і батьків, контроль за якістю проведення ними мовленнєвої роботи з дітьми [1, с. 46].

Загальні завдання роботи психолога центру:

- ✓ створення середовища психологічної підтримки дітей із порушеннями мовлення;
- ✓ розвиток пам'яті, уваги, мислення, просторового орієнтування;
- ✓ удосконалення дрібної моторики;
- ✓ розвиток слухової уваги і фонематичного слуху;
- ✓ розвиток зорово-моторної координації;
- ✓ розвиток довільності та навичок самоконтролю, вольових якостей;
- ✓ активізація відпрацьованої лексики;
- ✓ зняття тривожності у дітей при негативному настрою на логопедичні заняття;
- ✓ забезпечення психологічної готов-

ності до шкільного навчання;

- ✓ підвищення психологічної культури батьків і педагогів [2, с. 78].

Основними ідеями, що визначають зміст взаємодія психолога і логопеда є наступне:

- ✓ єдність корекційних, освітніх і виховних завдань; принцип корекційної спрямованості загальноосвітніх занять;
- ✓ розвиваючий характер роботи і формування якостей особистості дитини;
- ✓ принцип максимального виявлення і використання резервів психічного розвитку дошкільників;
- ✓ виховання у дітей інтересу до занять, пізнавальної активності та самостійності;
- ✓ опора на особистий досвід дітей;
- ✓ досягнення успіху на кожному етапі заняття як найважливіший засіб стимуляції пізнавальної діяльності [2, с. 79].

Представлена модель взаємодії вчителя-логопеда і психолога центру дозволяє, по-перше, враховувати не тільки мовленнєві, а й індивідуально-типологічні особливості дітей, а також їх компенсаторні можливості; по-друге, чітко сформулювати об'єктивний висновок і, по-третє, намітити індивідуальні та групові програми корекційної роботи на довгострокову перспективу [6].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, узгодженість дій педагогів в умовах дошкільного логопедичного пункту дозволяє ефективно скорегувати наявні порушення розвитку мовлення, що допомагає дитині легко адаптуватися в дошкільному середовищі, успішно розвиватися і навчатися. Перспективи подальших розвідок вбачаємо більш глибокому дослідженні особливостей співпраці фахівців Науково-практичного центру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кизимова Е. А. Взаимодействие учителя-логопеда с родителями детей, имеющих нарушения речи / Е. А. Кизимова // *Логопед. №1 – 2011 – С. 45 – 48.*
2. Козина И. Б. Формирование мотивации к коррекционным занятиям у дошкольников / И. Б. Козина // *Дефектология. – 1997. – № 5. – С. 76 – 79.*
3. Миронова С. А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях /

- С. А. Миронова – М., 2007 – 154 с.
4. Степанова О. А. Основные направления оптимизации коррекционно-образовательного процесса в ДОУ (группах) для детей с нарушениями речи / О. А. Степанова // Логопед. – 2004. – № 4. – С. 4–13.
 5. Степанова О. А. Организация логопедической работы в ДОУ / О. А. Степанова – М., – 2007 – 68 с.
 6. Токарев А. А. Совместная работа педагога-психолога и учителя-логопеда с детьми 6-7 лет / А. А. Токарев, Е. П. Спиридонова // Молодой ученый. – 2012. – №3. – С. 406–408.

УДК 376.36

А. І. Кравченко

кандидат педагогічних наук, професор
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

Т. О. Колодяжна

магістрант спеціальності
Спеціальна освіта
(Логопедія. Спеціальна психологія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ДИСЛЕКСІЄЮ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Статтю присвячено проблемі психолого-педагогічного супроводу молодших школярів із дислексією в умовах сучасної загальноосвітньої школи. Розглядаються питання розробки методики розвитку навичок читання у даній категорії дітей.

Стаття посвящена проблеме психолого-педагогического сопровождения младших школьников с дислексией в условиях современной общеобразовательной школы. Рассматриваются вопросы разработки методики развития навыков чтения у данной категории детей.

The article is devoted to the problem of psychological and pedagogical support of younger schoolchildren with dyslexia in the conditions of a modern comprehensive school. The development of methods for the development of reading skills in this category of children is considered.

Ключові слова: дислексія, розвиток навичок читання, методика початкового навчання, психолого-педагогічний супровід.

Ключевые слова: дислексия, развитие навыков чтения, методика начального обучения, психолого-педагогическое сопровождение.

Key words: dyslexia, development of reading skills, methods of primary education, psychological and pedagogical support.

Постановка проблеми. Для того щоб забезпечити дитині з особливими освітніми потребами якісне навчання, необхідно розуміти, як співвідносяться її індивідуальні особливості з реаліями сучасної освіти. Діти зі схильністю до дислексії нерідко зустрічаються серед молодших школярів. Дислексія – це поліфакторний розлад, в патогенезі якого провідну роль можуть грати як мовленнєві проблеми, так і регуляторні, моторні або візуально-просторові труднощі [2, с. 55].

Дана категорія дітей неоднорідна за механізмами і симптоматикою порушень, чим і визначається необхідність їх спеціального психолого-педагогічного супроводу. Логопед та психолог можуть розробити індивідуальну програму розвитку недостатньо сформованих психічних функцій, що становлять основу навички читання. Така програма враховує індивідуальні особливості дитини, структуру її порушення і являє собою варіативну частину системи психолого-педагогічної допомоги в загальноосвітній школі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Порушення читання є достатньо поширеним порушенням мовлення у дітей молодшого шкільного віку (М. Бурлакова, С. Іваненко, О. Корнєв, Ю. Новікова, Р. Лалаєва, В. Тарасун, А. Ястребова та інші). Проблемам дислексії присвятили свої наукові праці зарубіжні вчені (Beneventi, Tonnesen, Ersland, Blomert, Willems, Chung, Ho, Gooch, Snowling, Hulme, Helland, Plante, Hugdahl, та інші).

Мета статті – висвітлити особливості психолого-педагогічного супроводу молодших школярів із дислексією в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема дислексії (Specific reading disability) – порушення здатності до оволодіння навичками читання і письма, залишається досить актуальною і надзвичайно соціально гострою у всьому світі. Зростання чисельності дітей із симптомами дислексії, або як її називають «хворобою неписьменності», викликає значні труднощі їх навчання спочатку в школах, а потім у вищих навчальних закладах [1, с. 88].